

Dobrodelnost.

DOBRODELNOST? Kaj, sram te je, gospa? Kaj si zarudelo, dekle? No, res, iz dobrodelnosti se moški tako radi norčujejo, pisatelji jo opisujejo, slikarji rišejo vse mogoče karikature nanjo in jo smešijo. Seveda, kakšna dobrodelnost pa je to? Treba se je vprašati, treba je pretehtati, kako pridejo inteligentni možje do tega, da smešijo tisto, kar bi moralo biti kras in ponos žena: dobrodelnost, delo usmiljenja.

Morda pa imajo včasih vendarle prav. Le predstavimo si družabno elito v malem mestecu. Tu obstoji vse družabno življenje iz posameznih »milostnih«, ki govoré v javnosti zase in za svoje soproge, ki so prezaposleni. Te se zbirajo v posamezne krožke, na večere, na seje, na razgovore in skrbno pazijo, da je krog zaključen, da se lahko porazgovoré in tajnostih družinskega življenja sosedov in seveda tudi o — dobrodelnosti. Predstavite si pa, da pride v to družbo inteligentna šivilja, ki bi tudi rada z uspehom sodelovala pri dobrodelnosti. Bog obvari! Dolg nos! Družabno stališče je omajano. Gospa »ta« in gospa »ona« se čutita vžaljene, dobrodelnost je šport, ki si ga more in sme privoščiti samo izvoljenih par odstotkov.

Da, šport! To je žalostno. Ne zanikamo, da tudi te dame naredé mnogo dobrega, da nabrani denar, pouk ubogih tudi doseže svoj cilj, dasi si dama umije vsakokrat sproti roke, ko se dotakne predmeta usmiljenja vrednega. Vendar ni vsega duha v tem, ki

oživlja vsako človeško delo in mu daje pravo vrednost. Delati dobro radi parade, radi tega, da te javnost vidi, da govori v tebi, darovati liro, da je tvoje ime v časopisih, da si uniformirana z bleskom dobrega imena, tega edinega, po čemur hrepené siti ljudje, to še n'ipopolnost, to se še ne pravi biti dobrodelen.

In vendar je ženska poklicana že po svoji naravi v to, da opravlja usmiljena dela do svojega bližnjega. In je roditeljica, varuhinja in vzgojiteljica svojih otrok. Vse njeno življenje, njena misel in njeno čuvstvovanje se odraža edino v tem. In če ji življenje ni dalo prilike, da bi postala mati, ali je izbrala poklic, ki skoraj izključuje to, ali pa je žena v zakonu brez otrok, končno tudi, če ji vgodne socialne razmere, v katerih živi, puščajo še obilo sredstev in časa, se v ženski še vseeno odraža materinski nagon. Ona mora za nekoga skrbeti, misliti nani, negovati ga. Mora imeti nekaj, kar napolni z delom in mislijo njeno življenje. Ženska se more le redko popolnoma posvetiti svojemu poklicu, ako ta ni materinstvu sorodnega značaja, ker je pól njenega bistva drugje.

In ta del ženskega udejstvovanja imenujemo dobrodelnost, delo usmiljenja, skrb za sirote, za slabotne, za boľne, skrb za vse tiste rane, ki jih sekajo človeštvu socialne in druge pregrehe. Ne šport, ne razne druge moderne razvade, tu je mesto za vsako srčno dobro vzgójeno žensko brez razlike

stanu in starosti, kjer naj pomaga po svojih močeh.

Žalibog, da ne moremo trditi, da živimo v časih, ko je v teh ozirih najboljše. Ženska mladina gre pogosto pota, ki vzbujajo silne pomisleke. Vendar moramo stremeti za tem, da žensko ne odtujimo njenemu naravnemu poklicu, ki je materinstvo in njeni sestri, ki ji je ime usmiljenost.

Zato pa je treba vzgoje v mladih letih, od starišev, v šoli, iz knjig in listov in posebej z vzgledom. Kadar bomo imeli v vsakem

društvu poseben dekliški odsek, ki se bo resno pečal z vprašanjem dobrega dela, kadar se bo to vršilo v enotnem delu in enotnem duhu brez ozira na stan in brez častihlepja — usmiljenje radi usmiljenja samega, tedaj bomo lahko rekle: Doseženo je vse, postale smo zopet ženske.

Nobene naj ne bo tega dela sram, hvala in zdravje svetá bo vaše tiho plačilo in tiha zahvala. Kje je ta čas?

Roža Gorska.

DEKLICE DAVNINE. J. JACQUIN. M. J.

KOLAM, MALA JANKA IZ ČASOV PRED RUSKIM ZAVZETJEM.

APREJ!« je zaklical Eporedoriks in vzdignil, kolikor mu je pač dovoljevala njegova majhna postava, preklo, ki mu je služila mesto meča.

Takoj je steklo za njim dvanajst fantičkov, ki so držali v rokah ravno tako orožje in se podili skozi množico ob bregu Seine.

»Kam, kam?« je vprašala deklica, ki se je podvijala v stran, da je ne bi podrli.

»Na nasip, odkoder bomo videli ogenj!«

»Jaz grem tudi z vami!«

»Ne, ne, mi se z deklicami ne igramo!« je odvrnil Eporedoriks.

In odbežali so mimo, Kolam pa, ki je bila sestra mladega poglavarja krdela, se je smejala. Ne, da bi ji bilo kaj radi tega hudo se je pridružila svoji materi Eponi, ki je sedela pri mostu na orjaških tramovih, ki so tvorili obzidje okrog otoka hutenje. Reka, ki je tekla pod njima, je zrcalila poslednje večerne žarke.

»Vidiš,« je izpregovorila Epona, »tvoj brat se noče več igrati s teboj.«

»Ne«, je odvrnila Kolam veselo, »prevelik je že. Kako je jezen, ker ni še dve leti starejši, da bi bil opašan z železnim mečem in bi smel biti v isti vrsti s svojim očetom. Mislim, da bo junaki in, da bo znal braniti mesto.«

»To je pač dolžnost mož«, je pristavila žena z resnim glasom; »on bo pač tak, kot boš ti pa vsa vdana — to je dolžnost ženske!«

Epona je bila žena Kalmukena, najodličnejšega bojevnika med Parižani in ljudstvo je oba občudovalo: njo radi njene dobrosrčnosti, njega radi njegove hrabrosti.

Kajti ta dobrosrčnost in ta hrabrost sta morala prestati najtežko preizkušnjo vsled usodnih dogodkov, na katere se je ravno pripravljaj ves narod.

Parižani so bili del Lenonov, kojih glavno mesto Melodunum je bilo sezidano na nekem otoku v Seini.

Že dolgo časa so poizkušali ustvariti si neodvisno občino in Kalmuken je znal zbrati okrog hutecije, njihove bodoče prestolice, veliko število vasi, ki so se razprostirale od Oise do Marne. Na tajni seji so ga razni poglavarji izvolili za svojega voditelja in že je bila blizu ura spopada dveh narodov.

O tem obveščeni Senoni so sklenili brez odloga obiegati sovražno mesto. Napočil je torej odločilen trenotek.

Kalmuken, njegovi zavezniki in druidi so imeli nocoj svojo poslednjo sejo na griču, ki je mejil dolino na severu in na čigar vrhu je stalo svetišče boga Teutatesa. Najvišjemu so žrtvovali dva bela bika; če bi žrtev oznanila, da je bila stvari Parižanov v blagobit, bi ob solnčnem zahodu prižgana grmada poklicala vaščane k orožju.

In nenadoma je zaplapol ogenj!

In istočasno so se vžgali kresovi na vseli gričih, ter tako javili vest od sela do sela; iz srcu otoka pa je planil krik navdušenja, saj se bo usoda mesteca odločila v strašni bitki...

»K orožju! k orožju!« je kričala Eporedoriksova množica na vse grlo.

Epona je pritislila Kolam na svoje srce in pustivši kipeče ljudstvo na nasipe, se je okrenila proti svojemu domu.

»Vrviva se«, je dejala, »in počakajva očeta, ki ga bodo bardi kmalu proslavljali s svojimi pesnimi!«

Drugega dne se je Kalmuken odel jekleni oklep, ki je jarko blestel v solnčni luči, na čelado pa je nataknil grozno volčjo glavo, ki mu je vzdela strahoten izraz in opasal si je meč, ki so ga krasile korale in zlato.

Skočil je na svojega slavnostno opravljenega konja in je že hotel odjezditi, ker mu je Kolam ponudila v rogu medene vode. Ko jo je na dušek izpil, se je mračen oddaljil in še vedno so zrle za njim Eponine oči.

Vsa sela, ki jih je sklical Kalmuken k orožju, so se zbrala na planjavi severno hutecije na desnem bregu reke.

Okrog vsakega poglavarja so se zbirali številni konjeniki, za njimi pa pešci, ki so imeli v levi roki ščite iz usnja, privezane z jermeni. Na čelu čete je nosil vojak zastavo, ki je imela na vrhu bronastega vepra. poleg zastavonoše pa je stal ponositi trobentač, ki je med bojem izrabljal strahovito tuljenje iz dolgih bakrenih lijev, ki so se končavali v odprt gobec pravljíčne živali. Večino poglavarjev je spremljala trop divjih in krvoločnih psov, ki so bili navaženi poditi divje živali, pa, če je bilo treba tudi ljudi.

Ko se je pojavil Kalmuken ga je pozdravilo bučno vpitje in vojska je odrinila vzdolž ob reki, ob kateri so podirali če dva dni Senonci, ki so se odpravili iz Meloduna.

Za Parižani sta korakala dva otroka, ki sta se klatila po poljih in pustinjah, ter se prepirala.

»Od kedaj«, je vzkliknil Eporedoriks, ki je bil jezen, da je imel spremljevalko, »hodijo deklice gledat boje?«

»Od takrat« se je ponorčevala Kolam, »ko so videle vojake z lesenimi sabljami!«

Na mestu, kjer se izliva vodovje Jere v Seino, ki dela nagel ovinek proti hutečiji, se razprostira med Seino in Marno planjava, ki jo obdajajo precej visoki griči. Tu so se utaborili Senoni, ker so med obema rekama čutili varne pred presenečenjem.

Toda kako strašno osupljenje jih je padlo, ko so tretjega jutra opazili, da se iz obmejnih višav vale nanje Parižani liki vihar.

Kolam in Eporedoriks sta bila skrita v gozdiču na navpičnem pobočju, ki je oviral Marno, da se je moralo skoro obrniti, in sta iz dalje opazovala spopad dvajset tisoč bojnikov.

Ker so imeli vsi svoje ščite nad glavami in so se skoro dotikali, je jima vsa vojska sličila ogromni želvi z velikanskim oklepom.

Pomikali so se premo naprej, ob strani pa so jih spremljali konjeniki s psi; a spredaj so korakali trobentači.

Kričanje vojakov, tuljenje živali in bučanje trobent se je zlivalo v strahovit trušč.

»O, kako je to lepo!« je vzkliknil Eporedoriks ves vzníčen; Kolam pa je sklonjena zasledovala s pogledi svojega očeta, ki sta ga njegova visoka postava in njegov belec jasno ločila od drugih.

Še ni minila dobra ura, ko so bili Senoni poraženi in pognani proti Melodunu ali pa v Seino.

Mahoma se je Kolam obrnila k svojemu bratu, rekoč: »Glej!«

Toda Eporedoriksa ni bilo več tu.

Ob vznožju pobočja, na katerem je deklica opazovala potek bitke, se je odigraval pretresljiv prizor.

Četi Senonov, potisnjenih proti Marni, se je na obupnem napadalnem povratku posrečilo obkoliti kalmukena, ki se jim je postavil nasproti kakor veper, ki so ga napadli psi.

Njegov meč je sopal smrtne bliske, toda v rame ga je zadela sulica in v trenutku, ko so mu hiteli svojci na pomoč je padel med sovražnike.

Kolam je prestrašena zavpila in oprijemaje se korenini in skala se hitela nizzdol na planjavo, kjer so odmevali še poslednji jeki bitke...

Lutecija je bila vsa praznična, ko so se na večer na obzorju pojavili zmagoslavni prapori Parižanov.

Na bregovih so mahali z rokami starčki, žene in otroci; pri mostu pa sta Epona in Eporedoriks pričakovala poglavarja.

Bojevniki so klicali v daljavi: »Slava Kalmukem!« Toda ko so se približali nasipom, je bilo opaziti zmagovalca Senonov težko ranjenega, ležečega na vozu.

Bil je mrtvaško bled in njegova glava je počivala Kolami na kolenih. Ko je zagledal prepadeno in zasolzeno Epono, se je nasmehnil in rekel:

»Zmaga je naša!«

»Oče, saj sem že jaz prinesel to novico!« je vzkliknil Eporedoriks lahkomišljeno, »kako sem tekkel, tekkel, da bi bil pri prvih!«

»Prav, moj sin!« je odvrnil junak.

Toda iz materinih pogledov je deček razbral, da bo morda njegov oče umrl. Umolknil je.

Ko so bojavnika položili v veliko dvorano njegovega stanovanja, ki je imela slamnato streho in bila okrašena z bojnimi in lovskimi trofejami, se je nekdo oglasil:

»Trebá bo poslati po druida Gutuatra, ki je večš zdravnik.«

»Ne«, je dejala stara Hijomara, ki je ni menda nihče poslušal; »kdor se upa naj bi šel nocoj v gozd iskat zelišča dobre boginje čarovnice Sirene, sicer bo umrl.«

Ko je napočila noč, se je na koncu otoka odločila ladjica, ki je prav tiho prijadrala na breg in ko je pristala, je Kolam skočila na snlho in se plazila skozi visoko travo boječ se, da ne zaide, ob reki proti oddaljenim gričem, kjer so bivalne bele svečenice Sirene.

Tiho je stopala skozi noč. Srce ji je hitro utripalo in parkrat se je zdrznila, ko je v bičevju ob Seini preskočila kvakajoča krastača ali pa zapel na vrhu hrasta nočni ptič.

Za hip se je ustavila in se globoko oddihnila, kot da hoče odpoditi pollaščajočo se je grozo, potem pa je nadaljevala svojo pot pod čuječimi zvezdami. Zdaj pa zdaj je v dalji zalajal pes in v senci je opazila kočó, kjer je bival svinjski pastir. Še delj se je oglašal drug pes. Nato pa je vse utihnulo in ta tišina, ki jo je motilo le butanje valov ob obrežje, jo je še bolj vznemirjalo in plašilo, kot oni nenadni šumi, ki so v njej vsaj vzbudili občutek, da so v bližini živa bitja.

Tri ure je stopala Kolam, ne da bi jo kaj utrudilo...

Nenadoma se ji je zazdelo, da je noč manj temna, na vrhu nekega griča se je nebo pozlatilo in priplavala je bajna luna.

Deklica je opazila, da se je reka hipoma zakrenila proti severu; znašla se je ob robu gozda. Napotila se je po kameniti stezici, kot jo je popisala starka Hijomara.

Šla je mimo križpoti, kjer so počivale koč ogljarjev in drvarjev in ne boječ se prikazni, ki so jim sličili hrasti z dolgimi zvitimi rokami je pogumno plezala po pobočju.

Hijomara ji je dejala: »Ko bo na grič posijala luna, boš začula med drevesi veselo petje njej v čast, ta nežna godba naj ti bo kažipot!«

In res je zdaj Kolam začula zvonke in nežne glasove, ki so spominjali na šumenje potočka; sklonila se je in pod vejami nadaljevala svoj pot.

Glasovi so prihajali vedno bliže.

Zdaj se je Kalmukenova hči nahajala na robu jase; ki jo je osvetljevala luna. Na sredi so se belile tri skale okrog ognjišča, na travi pa je rajalo dvanajst belo oblečenih žena.

Kolam jih je čisto preprosto, kot so ji je naročila starka, nagovorila: »Svečenice boginje Sironel!«

Takoj so se plesalke ustavile. Ena izmed njih je stopila iz vrste in jo vprašala:

»Dete, česa želiš?«

Deklica ji je v kratkih besedah povedala, čemu je prišla; prosila bi čarodejke, da ji s svojimi skrivnostnimi zelišči rešijo očeta, ki so ga bili ranili v btki.

Bela vila pa je odgovorila: »Ker v nas zupaš in ker si tako pogumna, bomo rešile tvojega očeta. Pred enim letom smo zmešale kot je v naših predpisih, glavič in volčje jagode, sporiš, trobentice in deteljo. Celo leto smo kuhale te zdravilne rastline in vsako noč smo jih oblivale s krepilno studenčnico, nad katero vladala naša boginja Sirona. Ko se zdani, ti bom dala nekaj tega čudodelnega zelišča v bezgovi

paličici, ki ji izpraznimo mozeg in videla boš, kako se bodo hitro zacelile rane. Medtem pa se vlezl na travo in se odpočij. Začnimo, sestrice, zopet svoj ples.«

Kolam pa je zaspala. Ko se je prebudila je bil že svetel dan.

Ležala je ob vznožju griča in imela v roki bezgovo paličico. Ni se vpraševala, kje so prestelne vile, kje je rajska trata in oni tri skale.

Vstala je in, se spočita odpravila na pot domov.

Petje ptic je oživljalo gozde. Iznad streh divjarskih koč se je vil dim, od dreves pa so odmevali udarci sekir.

Kmalu je dospela do reke, ki je bila že vsa v megli. Po močvirnatih travnikih so pohajale velike veprom podobne svinje, ki so godrnjaje iskale živeža. Deklica je boječe pospešila korake. Potem pa je opazila leseno obzidje, ki je obdajalo — hutečijo. Straža na koncu mosta, ki je zvečer ne bi pustila ven, ji je zjutraj mirno dovolila vhod v mesto. Na trgu so možje že stikali glave; na pragu hiš so šepetale ženske.

Ona pa je hlastno vstopila na svoj dom; stekla je k ležišču, kjer je počival njen oče in ki ga je čavala Epona ter je, omahnivši na stol, pokazala bezgovo paličico in rekla:

»Tu je zelišče, ki ga tam daleč v gozdu izdelujejo Sironine svečenice. Še tako strašne rane zaceli... Sama sem vso noč tekla. O, ko bi vedeli, kako me je bilo strah!«

Ko pa je Epona povedala Kalumkenu vso zgodbo, se je ta obrnil k Eporedoriksu in se mu nasmehnil, rekoč:

»Ali še misliš, da se dečki ne morejo igrati vojake s takimi deklicami kot je Kolam?«

Eporedoriks se je ogrizel v ustnice, Kolam pa je zardela od radosti.

SEN.

Noč: trepet dreves,
slavčje pesmi in
šepetanje vmes
zvočnih mandolin.

Zvezde svetli blesk,
vetrov mehkih pih,
vode tihi plesk —
in zaljubljen vzdih...

Tajni čar noči...
od cvetličnih gred
vonj kot strup dehti
in sladak kot med.

O, objemi zdaj
srce mi razkrij —
glej: opojni maj
vsepopvsod šumi...

ZNAMENITE SLOVENKE: LJUDMILA POLJANČEVA.

JUDMILO Peljančevo bi rade poznale?

»Rojena je pri kapeli pri Radencih v Slov. Goricah na Štajerskem in je učiteljica v svojem rojstnem kraju.«

— Brrrr! —

Oprostite, Cvetko Golar jo bolje pozna kot jaz in vam ni mogel več povedati. Dodam lahko samo še, da je bila rojena 1874, in je sedaj učiteljica na II. mestni dekliški šoli v Mariboru. Če bi jo jaz osebno poznal, bi vam jo tako opisal in orisal, da bi bile zadovoljne. Tako pa — no, čakajte, kako je z vami, z vašim srcem? Ej, ej, rdečica v obraz, oči v tla in v stran...

— Predrznost taka radovednost! —

Oprostite indiskretnost, res ni bila umestna. Celo nepotrebna je bila. Saj govorijo vaša okna, saj govorijo lepi vrtci pod njimi: same rože, sami nagelj, sam rožmarin!...

»Tam na vrtni gredi
rase rožmarin,
pridi o slovesu,
dam ti ga v spomin.
Na srce ga déni,
čuvaj ga skrbno,
morda kdaj ob njem ti
rosno bo oko.
Rožmarin povéne,
ž njim spomin bo vzet —
tudi ti boš nosil
v srcu veli cvet.«

Tako mislite ob rožah, tako ob nageljih in rožmarinu — vse vem: Ljudmila Poljančeva mi je povedala...

— Ooo! —

Da, ne čudite se, Ljudmila Poljančeva je pesnica in je odkrita, ničesar ne skriva, ničesar ne zamolči. Ali bi mi ve povedale n. pr., da

Nebo ustvarjeno je zvezdam
in zvezde zlate za nebo,
ustvarjena je ptica logu
in log ustvarjen je za njo,
ustvarjena je vrtu roža
in roži je ustvarjen vrt...
ustvarjeno življenje smrti —
ustvarjena življenju — smrt,
ustvarjena ljubezen srcu —
— srce ustvarjeno za njo!
Brez nje pokoja, tilhe sreče
ne da mu zemlja, ne nebo...

Nič bi mi ne povedale, povem pa jaz vam, kar vem.

Pred dvajsetimi leti približno nam je pela po Domu in svetu *Ljudmila*, v Ljubljanskem Zvonu se je oglašala *M. P. Nataša*, ki smo jo srečavali tudi v Slovani, tržaški Slovenki, Domačemu prijatelju in 1902 smo jo videli v almanahu na novih potih: s fanti je pela pesmi, ki so jih par let prej ubrali Cankar in Zupančič, Murn in Kette...

Ljudmila — M. P. Nataša: Poljančeva.

Schwentner jo je izdal 1906, s pravim imenom in okusno opremljeno knjigo Poezija, ki po zunanosti spominja one »Čez plan« in ne more povsem zatajiti tudi vsebinske in jezikovne sorodnosti z Zupančičem, glasnikom »moderne«. Aleksandrov - Murn ji je pa v svojo prisrčno liričnostjo bližji...

Do Ljudmile Poljančeve smo imeli Turnograjsko, Pajkovo, Pesjakovo — pesnice, ki ne moremo biti nanje bogve kako ponosni. Na Poljančevo smo lahko. Njena zbirka bo poleg vrstnice ji Jerajeve in matere Elizabete res ostala in jo bo človek vedno z veseljem vzel v roke. Prizrčnost, nenarejenost je glavni znak njenih pesmi. Iz srca ji vro.

»Opevala sem v srečnih dneh mladosti
vse, kar krasi življenja lepe dni:
Ljubezni tiho srečo, nje sladkosti
in zdihovalje srca sred noči...»

Epifog V.

Ljubezen — dekliška ljubezen diha iz pretežne večine njenih pesmi, pa naj jih jemlje iz sebe ali naj se vživlja in epsko-lirsko poje, kot na pr. v pesmih Mirta, Pred ??, Po polju vije se bela cesta... Slovo, Narodna, Daritev, Ciganka, Mati, Črni vran, Tam na polju na zelenem, Mornarjeva ljubica, Zlatica, Tam daleč, Romanca: V nekaterih izmed teh se opazuje tudi starejša šola in Aškerc in Pagliaruzzi in narodna pesem: slovenska in poljska in ruska, kar pohvalno podčrtujem? »Med poeti...« se je označila:

Jaz pojem! Zakaj?! In nihče ne zna,
odkod ta pesem otožna?
V njej upam in ljubim, verujem v Boga!
In v njej mi je duša pobožna! —
V občutju, ko duša drhti, hrepeni
krasote stvarstva prevzeta, —
v trenutju, ko v boli srce krvavi,
je pesem mila zapeta.
In v cvetu pomladnem in v poznih dneh,
ko vrt se v žalost odeva,
na ustnih smeh in solzo v obeh,
tako se pesem prepeva...

Ne vriskam radosti, — ne kličem na boj!
Izvoljeni že so klicarji —
In vendar korak mi je samosvoj
Za upi, za cilji in k zarji...
Za upi — brez upov življenja ni,
za cilji — brez ciljev ni sreče...
Za upi in cilji — do novih dni!
V njih jasna bodočnost leskeče!

Tako, drage čitateljice »Slovenke« — končal sem. Rad bi vam sicer dal iz Ljudmilinih Poezij še ta in oni svet, da bi vas razveselil, a

prostor mi je odmerjen. Tudi v podrobno attalizo — razlago se ne spuščam, najbolje bo, da vzamete same Zbirko v roke in berete in uživate.

Če Ljudmila Poljanec še pesni?

Malo več, kolikor mi je znano. Pred kakimi desetimi leti je utihnila — zakaj, ne vem. Kakor ve, bi jo tudi jaz še rad srečaval po naših listih — pa tudi če tako kakor nekoč. Zadnje čase je napisala še neko priložnostno igro za šolske odre in dramtizirala Krst pri Savici.

PRI KLAVIRIJU.

Mirno gre roka po tipkah,
tiho se strune glasijo,
zdaj so akordi kot vriski,
zdaj spet v bolesti ječijo.
Zre človek človeku v oči,

odpre se veliko spoznanje,
tak si kot akord tudi ti,
še sreča, še žalost so — sanje.

D.

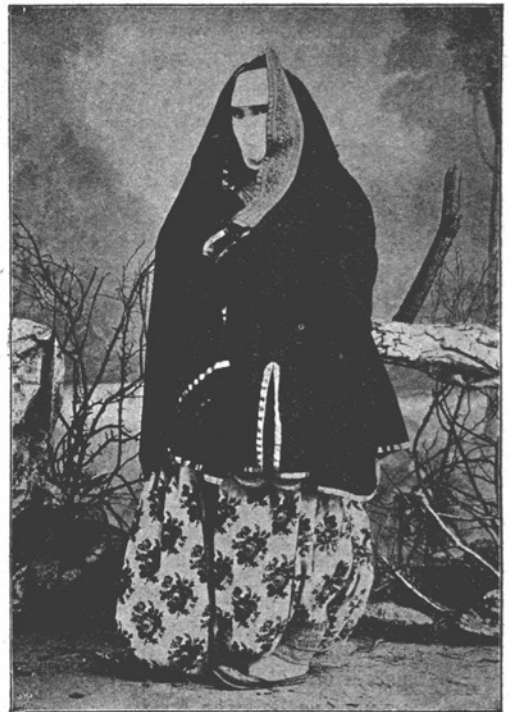
TURKINJA. Š. V.

Še pred kratkim Turkinja Evropecev ni poznala, nikdar ni smelo gledati njeno oko nevernika. Večino življenja je preživela v notranjosti hiše. Kvečjemu ob petkih, mohamedanskih nedeljah, si je upala odlična Turkinja med ljudi, v družbi drugih ravnotako zastrtih prijateljic. Toda tudi Orient se je moral vdati modernemu času. Vedno bolj pogosto vidimo Turkinje vseh stanov zunaj na cesti, vedno bolj prozoren je njih pajčolan. Nižji sloji gredo sedaj ven med ljudi že brez pajčolana in ne bo dolgo, pa bo ta častitljivi preostanek starih časov čisto izginil.

Znano je, da imajo bogatejši večkrat po več žen! Revnejši seveda samo eno, kako bi pa sicer izhajal! Prav posebno rad pripelje mestni Turek v svoj harem ženske bolj oddaljenega orienta, posebno iz kavkaza, zlasti Čerkesinje. Od teh pa tukaj ne bomo govorili, temveč le o pravih Turkinjah.

Postava Turkinje je precej okorna in zavaljena. Njeno telo je zelo polno, polnost je priljubljena in jo skrbno gojijo. Bolj ko je ženska debela, bolj je po mnenju Turkov lepa; Turek nikdar in nikakor ne more umei, zakaj imajo Evropejci rajši vitke in fino oblikovane postave, zanj ženska lepota brez pridevka debelosti ni popolna. Hoja je seveda postavi primerna, in ker se tudi malo gibljejo, racasta in nerodna. Glava je robata, ovalna ali slabo zaokrožena. Lasje so črni in lepi, oči temne, redkokdaj modre, skoraj zmeraj pa brezizrazne in boljšeče. Vendar pa

omilijo izraz dolge in goste trepalnice. Obrvi so goste in košate, v zaviti črti. Okoli oči gre viden belomodrikast rob. Nos je včasih raven in precej

velik, včasih majhen in malo upognjen. Usta so neobičajno velika, ustnice polteno debele. Najlepše urezano je še ploščato ozko čelo in lepo oblikovana je včasih tudi okrogloličasta mastna

bradica. Tudi jamiče v licih ne manjkajo. Koža je pač vsled zastrtja in življenja v zaprtih prostorih snežnobela, se zelo razlikuje od kože temnozrjavelih moških. Torej lepa Turkinja pravzaprav ni. Tudi njeno prazno smejanje ji ljubeznivosti ne poveča. Pač pa trdijo nekateri, da govori iz medlega obličja Turkinje velika dobrota in ponižno - vesela narava.

Vrat je dolg in vitek, prsi močno razvite, roke so majhne, noge pa nelepno oblikovane, Turkinja je majhna, le prav malo jih je srednjevelikih. Dišave in ličila vseh vrst spadajo k neobhodno potrebnim stvarim vsake turške ženske. Kolinska voda je tako priljubljena, da je ne zlivajo samo po oblekah kar v žlicah, temveč jo včerkat tudi pijejo. Haremske dame veliko spijo in se igračkajo, cmerijo se in pojejo pesmi, neprestano ližejo slaščice. Plitvo francosko čtivo je edino duševno bodrilo, ki ga imajo. Bog ve, če se jim zelo toži po prostosti evropskih žensk, ki jo opisujejo ti romani? Kako si pač orientalka tako prostost predstavlja?

Schweiger-Lerchenfeld pripoveduje, da je življenje v turških haremsih lepše kakor pri nas, ko smo vezani na toliko družabnih pravil in predsodkov. Tam je pa vse prostodušno in naivno. Vsaka dela, kar pač hoče, smejejo se neprestano in ni opazati tiste otožnosti, ki je v naših mislih spojena s pojmom harema. To pa seveda le v imenitnih hišah. V hišah bolj ponižnih razmer je stvar drugačna. Saj je pa to povsod. Sicer nastopi hišna gospodinja v najbolj elegantni toaleti, kar le more, bodisi po zadnji pariški modi ali pa v bujni orientalski noši, a pazljivo oko zapazi takoj, da manjka to in ono, brez cesar evropska gospodinja ne more živeti. Obedi

so pičli in kar je najhujše: snažnosti ni, pač pa tem več lazečega in skakajočega inventarja.

Splošno je Turkinja zvesta, že zato, ker ne gre ven. Poznavalci razmer pa pravijo, da je nevarno preskušati njeno zvestobo. Rade se maščujejo nad soprogi, ki ravnaajo z njimi zelo poniževalno.

Na cesti je Turkinja bolj varna kakor so naše ženske. Ona lahko vsakogar nagovori, če hoče naprimer to ali ono izvedeti, nje pa ne sme nikdo. Če hoče biti opažena, to takoj pokaže; ostaja pred izložbenimi okni in občuduje; rajši pa ima, če drugi njo občudujejo. Prav posebno ima rada, če postanejo Evropci pozorni nanjo, s pogledi se zahvali za vsako laskavo zašepetano besedo. Več si pa ne upa, saj jo gledajo tudi Turki.

V zadnjih časih postajajo razmere seveda drugačne. Zlasti mnogo so vplivale angleške in ameriške šole, kjer je bogatim turškim trgovskim hčerkam posebno gojenje športa vzbudilo čut prostosti in željo po samostojnosti. Več Evropecev je bilo že predstavljenih haremskim damam, in pravijo nam, da njih izobrazba ni tako majhna kakor smo mislili. Francosko in angleško govorijo večidel izvrstno, veliko berejo, veliko se pečajo z glasbo, v vseh ženskih vprašanjih so izborno podkovane, in kar je posebno zanimanja vredno, najbolj še v časih v politiki. Saj so bili orientalski dvori že od starih časov sem središča političnih spletk in intrig. Marsikaka Turkinja čudovstvo harmonično združuje probujenega duha zahoda z mikavnostjo vzhoda.

To so slike iz polpreteklega lepega časa; prihodnjč bomo prinesli sliko iz najzadnjih dni.

ZUNAJ DEŽ...

Zunaj dež se vsipa,
soba mi je mračna,
v hip strmi iz hipa
duša vsega lačna.

Ni sledu življenja,
vse so barve motne,
in oko ne jenja:
slike zre dremotne.

Legel bi, počival
večni odpočitek,
večno bi zasnival
trpek moj očitek...

LAMIRA, CVET POMALDI.

IZ CIKLA „PRAVLJICE IZ ORJENTA“.

V malo vasico Mašo je nekoč zaneslo slo-vitega pesnika Mafisa. Ker mu je kraj ugajal, je sklenil ostati v tej vasici več dni. Romal je vse svoje življenje okrog in pravil vsakomur, ki ga je hotel poslušati, svoje pripovedke in pesmi. Poslušalcev pa je imel vedno mnogo, ker je znal jako lepo govoriti. Kadar-koli so izvedeli, kje se nahaja, so že pritekli k njemu in ga poslušali.

Tudi prebivalci vasi Maše so pritekli k nje-mu takoj, ko so izvedeli za njegov prihod. Vsta-vil se je pri vaškem vodnjaku, pod palmo in se-del na kamen. Prvi so prišli k njemu otroci. Bo-sonogi in goloroki so stali pred njim in poslušali njegove pravljice.

In tako se je zgodilo dan za dnem. Vsak dan je sedel Hafis tam na kamnu, zvečer pa do pozne ure in še čez polnoč. Nevtrudljivo je govoril, vsakemu je povedal svoje: delavcu je ze-pel visoko pesem o delu; mladeniču o junaštvu in viteštvu; dekletu o vzvišeni ljubezni; otroku o bajkah... Vsi so ga imeli radi. Še tujci, ki so hodili mimo, so se vstavljali in ga poslušali, vsakdo je nesel s seboj lep spomin na dobrega pesnika.

Posebno pod mrak, ko so se pričele vžigati prve zvezde na nebu in je zapihal prijeten hla-den vetrič, so vaščani najraje prihajali. Sedeli so mu pri nogah, nekateri s pogledom uprtim v njegove črne oči, nekateri pa s sklonjeno glavo in zamišljeni. Ob večernih urah je najlepše govoril.

V večernih urah je hodila k njemu tudi La-mira, hčerka derviša Hamana. Bila je lepa in dobra. Pravili so o njej, da je ob njeni zibelki stal sam Bog in jo ljubil. Vsi so jo poznali, glas o njeni lepoti se je raznesel daleč na okrog. Iz oddaljenega mesta je prišel k njej bogat in lep mladenič in zaprosil njenega očetu za njeno roko.

Prišla so po vodo vaška dekleta in so se vstavila, da jim zapoje lepo pesem.

Oče Haman jo je jako ljubil in je vse svoje življenje posvetal njej, da bi jo napravil srečno. Ko se je oglasil bogati mladenič, je vprašal Za-miro, če bi ga hotela. Ko mu je rekla, da ga ima rada, ju je takoj zaročil. To je bilo ravno tisti dan, ko je prišel v vas Hafis.

Ko je deklica izvedela za Hafisa, je šla ta-koj k vodnjaku. In njegove črne oči, njegovi lepi, svetli lasje in njegovo pripovedovanje — vse to jo je tako očaralo, da je hodila vedno k njemu. Ko ga je poslušala, se ji je zdelo, da go-voiri izmed cele množice ravno njej. Navadila se ga je že tako, da je bila zvečer vedno prva pri njem, puščala pa ga je vedno zadnja med vsemi. Govoril in pel ji je in ni niti opazil, kako ji lica bledijo, kako ji vedno podrhtevajo ustni-ce, kako zadobivajo dan za dnem njene oči ne-kam čuden izraz.

Tudi ona ni zapazila tega, poslušala ga ze-verno večer za večerom. Opazilo je to šele skrbno oko očeta. Še več je opazil: da je vedno zamišljena, molčeča, da svojega zaročenca ko-maj pogleda, da v družbi ni več njegova prejšnja ljubezniva hčerka Zamira, temveč le pot-vora, le senca Lamire. Vprašal jo je, kaj ji je. Lamira se je prestrašila. V svoji duši je spozna-la to, za kar dozdej še ni vedela: ljubila je Ha-fisa. In padla je pred očeta na kolena in se v solzah izpovedala. Oče je ni pokaral. Imel jo je preveč rad. Prijce jo je nežno za ročice in jo dvignil k sebi:

»Ne jokaj, ti moj pomladni cvet! Če ljubiš Hafisa, ne brani ti. Pusti srca, naj si prosto izbere svojo pot!«

Potem pa je šel k vodnjaku in stopil k Ha-fisu:

»Če jo ljubiš, Hafis, vzemi si jo za ženo, dam ti jo. Če je pa ne ljubiš, potem jo ozdravi od bolezni, ki si ji jo vsadil v srce!«

Hafis je sklonil glavo in ni nič odgovoril. Tudi ko je Haman že odšel in ga pozdravil, ni dvignil glave in ni odzdravil. Prišli so ljudje in sedli k njegovim nogam, da bi poslušali njegove pesmi, — a on je ostal zamišljen in je molčal. Popotniki, ki so šli mimo, so se vstavljali in ga prosili za pravljico — a on je molčal.

Pod mrak ni bilo nikogar pri njem. Pa pri-de Lamira po svoji navadi prva k njemu in mu sede k nogam. Hafis je še vedno molčal. Ker se ji je zdelo čudno, da molči, ga je vprašala:

»Učenik, zakaj mi ne poveš pravljice, za-kaj mi ne zapoješ pesmice?«

Tedaj je Hafis dvignil glavo in jo pogledal. Pa je dejal tiho:

»Prisedi bliže!«

Lamira je prisedla tik k njemu, naslonila roke v njegovo naročje in mu zrla v oči. On pa je položil roko na njene lase:

»Povedal ti bom pravljico, dekle. Vem, da jo boš razumela. Poslušaj: Poznaš - li ta ka-men?«

Pobral je kraj sebe kamenček in ga ji je pokazal.

»Da!« je odvrnila Lamira. »Takega kam-na je vse polno nasutega po cesti, ki pelje tod mimo.«

»Dobro,« je dejal Hafis. »Glej, če pade ta kamen v vodo...« Vrgel ga je v vodnjak in se sklonil nadenj. Tudi Lamira je pogledala v vod-njak. — »Ali vidiš tiste kolobarčke v vodi? Najprej le eden, potem jih je vedno več. Ali vpraša kaj voda, kakšen je bil kamen, lep ali grd, raskav ali gladek, okrogel ali robot, bel ali črn...« Nič ne vpraša...«

»Ali je padel tudi tebi kamen tako v dušo?« ga je prestrašena vprašala Lamira in mu ostro pogledala v oči.

»Hočeš reči: v vodo?« je popravil Hafis. »Glej, voda nič ne vpraša. Samo sled zapusti: najprej en kolobarček, čisto majhen, potem še eden, večji, in še eden, in še eden, dokler jih in vse polno. Končno ta sled izgine: voda je zopet mirna, kakor je bila prej, na njenem dnu leži kamen, za katerega pa ona niti ne ve. Isto je vsakokrat, naj bo kamen kakršenkoli... Glej, hčerka moja, duša pesnikova je kakor ta-le voda: kamen, pade vanjo — kakšen je bil? Kolobarčki zablisnejo na površini, naglo, da ravno tako naglo spet vgasnejo...«

Lamira ga je vsa začudena gledala in drhtela. Potem pa je tiho vstala in mu dala roko: Hvala, ti učenik! A moja duša ni kakor ta-le voda...

Hafis ji je dal desnico, a je ni pogledal; bal se je, da bi videla dva bisera, ki sta se prikradla iz njegovih lepih, temnih oči. Ločila sta se brez pogleda: ona je šla domov k očetu, on pa dalje v drugo vas. Nazaj ga ni bilo nikdar več. Tudi Lamire ni nihče več videl; zaprla se je v svoje sobe in razmišljala...

Njena duša ni bila kakor voda... R. J.

Ženska narodna noša iz tržaške okolice.

MLADOST.

Ker rožica se k roži sklanja
Ko dan jo uzre, ko noč jo uspava,
ker zvezda le o zvezdah sanja
in z žarki le se poigrava:

nedolžnim dušicam cvetlice
rasto v srcá bližini,
a v srcu samem so gredice
sanj v nadzemeljski višini.

P.

NAŠA HRANA.

3. Beljakovine.

Da zamore človek rasti in vspevati, starejši pa si ohraniti zdravo kri, mora vsebovati hrana, ki jo zavživa: beljakovine, mast, škrob, sladkor, mineralne snovi in vodo. Normalen delaven človek rabi dnevno približno 120 gr beljakovine, 60 gr masti in 500 gr škrcba in sladkorja; potrebuje toraj štirikrat večjo množino moke in sladkorja kot beljakovine. Nedelaven človek potrebuje manj hrane, ker izrablja manj moči. A opažovanja so dognala, da delavni, revni sloji, ki imajo manj hrane na razpolago, so razmeroma bolj zdravi, kot bogatejši, ako ne poznajo isti nebene mere v zauživanju in ako si privoščijo znatno večjo innožino beljakovin. Istotako je dognano, da potrebujejo prebivalci južnih krajev manjšo množino in manj mastno hrano, kot prebivalci severnih krajev. Arabec se zadovolji z datelij in mlekom kamele, a severnjak zamrži nasprotno mnogo masti.

Največ beljakovin vsebujejo meso, jajca, mleko in sir.

Meso, ki ga dobivamo v živalskem telesu, sestoji iz vlaken. Človek si je podvrgel v svrhu prehrane vse krotke živali, ki se preživljajo večinoma le z rastlinami. Razun beljakovin — ki jih najdemo tudi v rastlinstvu — vsebuje meso tudi kalij in fosfor, v majhni množini tudi natrij in apno. Seznam, ki sledi, kaže, koliko odstotkov redilnih snovi vsebuje meso različnih živali:

	Vode	Beljakovine	Masti
Volcvsko meso:	50—70%	15—20%	10—30%
Teletina:	70—75%	15—18%	7—10%
Janjčevina:	50—55%	14—17%	20—28%
Prašičevina:	47—50%	15—17%	30—37%

(t. j. na 100 gr. mesa se računa 20 gr. beljakovine i. t. d.)

Potentakem ima največ vode teletina, največ masti prašičevina, največ beljakovine volcvsko meso.

Divjačina in perutnina vsebuje več beljakovine in manj masti kot govedina, največ masti imajo gosi in sicer 40%.

Ribe imajo le malo masti a več beljakovine.

Okajeno in osoljeno meso izgubi na vodi, je zato bolj redilno, a vsled preobite množine soli in drugih snovi, ki jih sprejme vsled konserviranja, je bolj razdražljivo in zamore biti tudi zdravju nevarno. O vplivu soli na človeški organizem se bo govorilo v posebnem poglavju. Konserviranje prašičjega mesa v klobase je zelo v navadi, a če niso iste dobro preparirane, če se vrinijo v iste razni odpadki in razne nesnage, so zelo škodljive, ker se v njih lahko razvijejo zlasti v poletnem času s strupene snovi, ki povzročajo zastrupljenje.

Naj se tem potom dotaknem tudi mesa bolnih živali. Meso zdravih živali ima pri zmernem zauživanju svojo redilno vrednost, če se obenem zauživa tudi sočivje. A mesobolne živine je

vedno škodljivo in lahko smelo trdim, da je vsaj 1/3 bolne govede vsled nečednih hlevov in vsled tega, ker se živina premalo giblje, zlasti v zimskem času. Pomanjkanje zraku in gibanje škodi živali istotako kot človeku. Ko bi zamogle živali govoriti, koliko pritožb bi slišali! Kmet redi gvedo bolj vsled dobička, ki mu ga prinaša, kot iz ljubezni do iste. Malo mu je na tem ležeče, v kakšnem hlevu je govedo, na kakšni stelji leži. Vesel je le, da mu daje krava mleko; kedo bi povpraševal, kakšno je mleko? Kaj zato, če umré toliko in toliko ljudi na tuberkulozi, vsled zauživanja mleka in mesa bolne živali!

Tudi ako izgleda žival bolna, je kljub temu njeno meso večkrat lepo rudeče. Vendar zamore biti neškodljivo ako ga dobro prekuhamo ali dušimo. Bakcil pogine — pri 70° toplote. Zauživanje surovega mesa nezdrave živine donaša prav gotovo razne bolezni, tako se prenaša zlasti potem neprekuhanega mesa na človeka trakulja. Ista živi kot mal črvček v prašiču in podgani. Ker ni svinja kar nič zbirčna v hrani, in čuda, ako dospejo trakuljina jajčka, ki jih požre v kakih zastarelih odpadkih, v njeno črevo. Več snage je potrebno tudi v svinjakih in več opreznosti! — Kdor ne zauživa mesa ali vsaj surovega, gotovo ne zboli nikdar na enaki bolezni. Čudim se, da priporočajo zdravniki uživanje na pol opečenega mesa! Da, ko bi bilo več vestnosti pri pregledovanju klane živine. Kedo odgovarja za vse ono, kar se prodaja pod reko, tudi če je slabo, ničev? — da je le denar!

Da zamore gospodinja ločiti dobro meso od slabega, sledé naslednja navodila:

1. bledorudeče meso je znak anemije, toraj ni zdravo.

2. temnorudeče meso dokazuje, da ni bila žival zaklana, pač pa, da je vsled bolezni poginila.

3. Mast na zdravem mesu je bela in trda, nikdar pa rumenkasta in vodena.

4. Ako pritisneš s prstom v meso, ne da bi se upognilo in če ni vlažno, je zdravo. Nezdruvo meso je mehko in mokro.

5. Dobro meso ima skoro neopažen dah; bolno meso diši neprijetno.

6. Dobro meso se pri kuhanju le malo stisne; slabo meso se zelo stisne in postane lažje, ker vsebuje le malo beljakovine, pač pa več vode.

Mleko je najbolj redilna tekočina, ker vsebuje vodo, soli, mast, sladkor in beljakovino, zato tudi najbolj primerna hrana za mladi, razvijajoči se organizem. V gorkih dnevih se mleko rado skisa. Vsled toplote se tvori mlečna kislina, to je, beljakovina se združi v goščavo, pri zavretju se pa loči od vode. Nezavreto, kislom mleko od zdrave krave je zelo priporočljivo. Ker se pa nahajajo pogosto v mleku tuberku-

lozni bakteriji, je pametno, zauživati le zavreto mleko.

Zelo napačno je mnenje, da bodi mleko hrana le otrokom, bolnim in starim. Tudi odrasel, zdrav človek bi se moral hraniti z mlekom, seveda, vedno v drugačni obliki. Gotovo bi ljudje manj bolehalo in bi bili obvarovani marsikatero želodčne in črevesne bolezni! Preveliko hranilno vrednost se pripisuje mesu, zato se zavrača mleko. Na gospodinji je, kako vodi kuhinjo, kako je iznajdljiva in kljub temu varčna. Da ohrani mleko dober okus, se mora rabi za isto vedno le eno posodo, najbolje iz ila, ki se jo mora večkrat okuhati s sodo. Po prevretju naj se mleko shladi, pokrije in spravi na hladen prostor.

Iz mleka se dela maslo in sir. Če stepemo smetano, ki se zbira na mleku, vdobimo maslo; čimveč masti je v mleku, tembolj redilno je maslo. Barva masla je odvisna od hrane, ki jo zauživa živina. Slab okus masla izvira iz nesnage, ki se zbira v njem; vsled vročine in nečistega zraku postane kislato in nezaužitno. Da ga ohranimo delj časa, ga prekuhamo.

Sir je težko prebaven, a pri zmernem zauživanju in pri temeljitem premetju z zobmi, je izvrstno hranilo za zdrave ljudi, ker je najboljše konservirano mleko.

Izmed beljakovino vsebujočih živil se naj-

bolj cenijo jajce. Tehta 50 gr in vsebuje 6 gr beljakovine, 6 gr masti, 32 gr vode in $\frac{1}{2}$ gr soli. Mast se nahaja v rumenjaku, ki ima tudi barvilo v sebi, zato mu je okus različen onemu beljakovine. Beljak je lahko prebaven. Jajca ostanejo delj časa sveža, ako niso v dotiki z zrakom. Kmetice jih spravljajo v žito. O svežosti jajca se prepričamo, ako ga držimo proti luči; nesveže jajce je motno. Če ga postaviš v vodo, se sveže jajce potopi, a gnjilo plava na površju, ali se polagoma potaplja. Rumenjaki svežih jajc dobro rejenih kokoši je temnorumen; v apnu konservirana jajca ne gnjijejo, a imajo bledejši rumenjaki, niso pa podvržena gnjilobi. Pokvarjena jajca so želodcu zelo škodljiva, zato je treba pazljivosti pri zauživanju istih.

Ako bi hotel človek donášati telesu potrebno količino beljakovin potom jajc, bi jih moral zaužiti 20 dnevno; ker so pa težko prebavna, bi bilo to le v kvar želodcu, pojenjal bi tek, zlasti ni priporočljivo, da zauživajo slabotni ljudje veliko množino istih.

Dobrota in vrednost hrane ni odvisna le od množine vsebujočih beljakovin pač pa od nje sestavine. V zmoti je, kdor misli, da zamore biti le ona hrana tečna, ki ima beljakovino v obilni meri. Naše telo potrebuje razun beljakovin, tudi drugih sestavin, kakor bo razvidno iz temu sledečih člankov, govorečih o naši prehrani.

RAZGLEDI.

ULJUDNOST IN ČLOVEKOLJUBJE.

»Ne usužnji nikogar, da ne postaneš sam suženj!« Te besede sem nekoč čitala; tako so mi ugajale, da sem mislila nanje. — Koga zamore človek usužnjiti? Gotovo je, da le močnejši šibkejšega, bogatejši revnejšega. Borba med močnejšim in šibkejšim, se je vršila v starodavnih časih, kakor naš uči zgodovina, a je še na dnevnem redu tudi v današnjih dneh, v dobi kulture, v dobi humanitete, v dobi večnega reformiranja.

Kultura? Humaniteta? Reformacija?

Mogoče bi bilo bolje, govoriti s kakimi basni, recimo o ježu in lisici, bolj bi se prilegala modernemu duhu, današnjih časov.

Ko govorim o močnejšem, nikar ne mislite na klofute, ki jih je prejel telesno šibkejši učenec od telesno močnejšega in morda radi tega, ker mu je šibkejši nehoté stopil na nogo. Nikakor! Telesna moč ne pride v poštev. Govoriti hočem o duševno močnejšem. A ne predstavljajte si sedaj zelo učenega človeka, ki obvlada s svojo učenostjo ali prebrisanostjo in s svojo zvijačo manj bistrega človeka, na duhu šibkejšega. Govoriti hočem o tisti duševni moči, ki se zrcali v pravi, iskreni uljudnosti, v človekoljublju. —

Če govori gospa z ugledno po duševnosti močnejšo damo, uljudno in udano, ali zamoremo že sklepati iz tega, da je gospa finega obnašanja, da je olikana? Ne — in zakaj ne? Ker ne vidimo v njeno notranjost, ker ne moremo takoj razsoditi, je li uljudna, ker se hoče močnejši dami prikupiti, jo pridobiti, ali pa iz straho-

petnosti, ker se čuti obvladano. Taka uljudnost ne sega iz srca; sedež ji je v nižjih čustvih, v klečeplaztvu. O duhoviti dami, ki je s služkinjo ali s priprosto ženico uljudna in prijazna čeravno jo po duševni zmožnosti in po bogastvu nadkriljuje, — in to, ko jo nihče ne opazuje, lahko rečemo, da ji je srce plemenito, da je uljudna po naravi.

Ta dva primera kažeta, da je uljudnost le takrat odkritoisrčna, ako izvira iz notranjih nagibov, ako je naravna. Vsaka druga uljudnost je le formalnost, hivanščina.

Človek, ki izrablja svojo moč nad drugim, šibkejšim, revnejšim, je pravi suženj lastnih slabih nagonov. To opazujemo že pri zatiranju in preganjanju raznih narodov. Civilizacija in kultura naroda se ne kaže le v tem, koliko mila porabi prebivalstvo, koliko muzejev in vseučilišč premore, koliko umetnikov in pisateljev izhaja iz njih srede, pač pa v strpnosti in v človekoljublju, ki ga izkazuje narodu, ki je v manjšini, ki je brez orožja. Tu je točka, ki se pokaže, ali je zunanja uljudnost le pobeljen grob, ali izhaja iz kulture srca.

Če hočes spoznati, koliko dobrote, koliko uljudnosti je v človeku, ne skušaj ga takrat, ko govori z ljudmi, napram katerim je ljubeznjiv vsled tega, ker ga nadkriljujejo, ali ker se jim hoče prikupiti iz posebnih namenov. Opazuj ga takrat, ko govori z ljudmi, ki so odvisni od njega, in ki so duševno šibkejši. V načinu, kako postopa z istimi, se izraža njegova notranjost, njegov značaj.

Lažje je, obvladati s svojo surovostjo šibkejšega človeka, kot ga pridobiti z uljudnostjo in ljubeznjivostjo. Uljudnost zahteva ponižanje samega sebe in to je ravno, kar ne morejo razumeti posamezni ljudje — mogotci — in močnejši narodi.

Če hoče mati zenina, ki dvori njeni hčerki in jo hoče omožiti, skušati in bližje spoznati, predno mu jo izroči za vse žviljenje — ne bo ga sodila potem, koliko poklonov ji napravi, koliko cvetic pošilja hčerki. Ne! Poizvedovala in opazovala bo, kako spoštuje lastno mater, kako ji streže, kako se obnaša v krogu sester, bratov. Če govori in ukazuje gospodovalno sestram, služkinji in drugim podložnikom, gotovo ne bo ljubeznjiv z lastno ženo. Takemu človeku ne verjemi, tudi ako zatrjuje, da bo nosil ženo na rokah, da jo bo osrečil. Bog ve, kako bo ravnal z njo, ko bo ležala bolna in obnemogla? Bogve, kako jo bo zaničeval, ko bo ocvela, ko bo izmučena po otrocih, manj sposobna streči mu?

Moževo krepost spoznamo po njegovih dejanjih, po zmožnosti, kako uporablja svoje talente, a spoznamo ga tudi po tem, kako postopa s svojo ženo, s svojimi otroci, s služkinjo.

Žena ne more, nikdar prisiliti moža, da lepo ravna z njo. Pravijo, da je mož po duhu in po telesu močnejši od žene. Se li kaže ta moč v tem, da obvladuje mož ženo v znanju, v razsodnosti? Samobsebi je razumljivo, da mora nadkriljevati mož ženo v marsičem. Toda, če se tako obnaša, ko da bi bil šibkejši, le takrat je njegovo srce dobro, le takrat pokaže, da je duševno krepak.

Uljudnost, človekoljubje sta dve plemeniti a redki čednosti. A dandanes se ponša zlasti možki svet le z izkoriščanjem šibkejšega. Beseda: doživeti jim daje moč. Taki junaki so podobni plevelu, ki raste, da jemlje moč drugim rastlinam. Trebiš ga — a vedno z nova poganja. Komu se bo posrečilo iztebiti ga za vedno? Pravijo, da mora rasti lukla med pšenico, da se zamore ločiti dobro zrno od slabega! —

O TELESNEM IN DUŠEVNEM POČITKU.

Telesno ali duševno delo obrablja naše telo, našo dušo. Ako bi delal človek brez prestanka, brez počitka, bi se obrabile njegove moči. Spanje je potrebno, da si ohranimo telesni organizem svež; speče telo je kakor brez življenja, le duša v njem deluje, oddaljena od istega, v drugem kraljestvu, v drugih sferah.

Telesno utrujenemu človeku in utrujenemu živčevju je globoko spanje brez sanj, najboljšo razvedrilo. Zdi se, da oddajo celice tekom spanja vso svojo utrujenost in da postanejo tako zopet sposobne za delo, za prenašanje dnevnih skrbi.

Več važnosti bi morali polagati nato, kje spimo in kako spimo, ker naše dnevno duševno razpoloženje je mnogo odvisno od nočnega počitka. Spanje lahko ločimo v zdravo in nezdravo. Če si pridobi naš fizični svet, naš duh, novih moči medtem, ko miruje telo, bo oddal telesu pri zopetni združitvi z istim — pri prebujenju — novih svežih moči.

Ako spi človek v majhnem, zaprtem prostoru, na neprikladni postelji — se prebudi utrujen, ves blede. Tudi v družbi spec človek se premalo spočije. Stari in mladi ne smejo, nikdar skupaj spat. — Kdo bi zamogel popisati vse gorje bednih družin, ki spijo v stiski in brez-

zračnih, nesažnih prostorih? Koliko boleznih si nakopijejo! Ubogi otroci, ubogi bolniki — ki potrebujejo svežega zraka, zlasti ponoči, ko deluje vprsrje intenzivneje, kot čez dan.

Ne bi li bilo mogoče, da bi tudi revnejši sloji deležni več poduka, več solnca, več dobrot? Ko bi bile vse učiteljice dobrasrčne, ko bi vlivale v dekleta, izročena jim v letih, ko so sprejemljiva za vse, vpogled v družinsko in socialno življenje, bi imeli skrbnejših gospodinj. Misliti moramo, da ni vsaka mati, dobra mati. Niene hčerke rastejo in vzrastejo, a ne odnesejo s seboj izpod domačega krova duševnega bogastva. Takim deklicam zamore biti učiteljica mnogo. —

Koliko ur spimo? Faktično je, da spijo eni preveč, zato se zelò odebelijo in duševno zlenijo, o drugi slabijo in bolehajo vsled prikrajšanega spanja.

K zadnjim spadajo zlasti oni, ki so odvisni od drugih, ki jim je odmerjen čas spanja in — družinske matere. Le sedem do osemurno spanje zamore vrniti odrastlemu človeku moči. A mati, ki mora često šivati in krpati do polnoči — ker dan je prekratek, da zamore izvršiti vsa dela? Zlasti, ko so otroci še majhni? In ponoči, komaj leže in zadrema — že jo prebudi jok najmlajšega. In zjutraj — ni se še spočila — že jo kličejo gospodinjske dolžnosti. Vsa trudna in izmučena — potrebna spanja in miru — vstane, da služi in streže otrokom, možu — ki ji vso to požrtvovalnost bogve kako poplačujejo? Komu je znano vse gorje? Kakšno zdravilo naj bi ozdravilo take matere?

Rekla sem, da ločimo spanje v zdravo in nezdravo. Včasih, ko počiva naše telo, delujejo naše misli intenzivneje, imamo vse polno načrtov, mučijo nas skrbi in duševna bolelost. Tedaj se tudi naše telo izmuči, ker ne najde duša pokoja, se telo obrača na ležišču. Naš nočni mir je odvisen od duševnega razpoloženja, ko ležemo v posteljo. Pregnati moramo vse slabe in težke misli, ki jih povzročujejo dnevni dogodki. Vso jezo in vse sovraštvo moramo zakopati! Kako nesrečen je oni, ki nosi v svojem srcu mržnjo in jezo do gotovih ljudi, ki mu niso po godu, ki mu škodujejo, ga trpinčijo — celo preko dneva v noč, preko noči v dan! Taka duša ne najde pokoja — tudi ne na najboljšem ležišču, v najlepši, najbolj zračni sobi! — Pozabi na sovražnike in ne misli nanje, da si ne škoduješ v dvojni meri! —

Ne leži spat polna obupa, ako ti prinašajo dnevni dogodki izgube. Ko se slačiš, misli na — mir — na pozabo — na počitek. Obračun čez svoja dnevna dejanja napravi, predno ležeš. Pretehtaj se samo sebe in črpaj poduk iz lastnih pogreškov in pregreškov. Čimbolj te jezijo tvoji pogreški, tembolje. To je znak, da si jih spoznala. To je prvi korak k izpopolnjevanju iz samostojnosti. Po sladkem spanju vstaneš sveža, polna novih načrtov, novih misli, nove moči. Nove misli so večjega pomena, kot neprestano brskanje po starih neprijetnosti.

Naše telo, naša duša ne potrebuje le spanja, — rabi tudi počitka — miru. Vztrajnost je lepa in prepotrebna čednost — a kolo, ki neprestano teče, se obrablja, tako tudi človek. Zato potrebuje izpremembe. Duševni delavec išče razvedrila v telesnem delu, v športu, itd. Telesni delavec potrebuje po trudapolnem delu duševne hrane. Taka izprememba je brezpogojno potrebna in donša človeškemu duhu in telesu novih moči. Človek, ki je vedno utrujen, ne da bi povzročilo to utrujenost pred-

idoče delo, ima telesni organizem v neredu: iskati treba vzrok in se tozadevno kurirati. Tudi nemirni ljudje, ki morajo vedno nekaj delati in se gibati, četudi samo z jezikom, ki si ne privoščijo nikdar duševnega miru, počitka in samote, so tudi bolelni. Zunanji nemir je znak notranjega, nervoznega stanja, ki je zlasti viden pri ženskah, ki se nimajo v oblasti. Tu je potrebna dresura, večje poglobljenje v izvršujoče delo, samozatajevanje, ki gotovo polagoma odpravi namišljeno nervoznost.

Najboljša šola miru je v nas samih. Že koj ko vstaneš, se lahko vadiš, ko se oblačiš. Ne jezi se nad obleko, ki je ne najdeš hitro, in to, po lastni krivdi. Tvoja hoja, odpiranje in zapiranje vrat, zajutrkovanje, vse naj izraža mir, ki ga imaš v sebi. Duševni mir naj vlada v tebi, obvladala boš tudi druge po svoji razsodnosti. Duševni mir te bo dvignil do one moči, v kateri vidiš vsa srečo tega življenja.

MODA.

K 1514. Poletna obleka, okrašena z ajourjem. Kroji v prsni širini od 90—120 cm. Pri 100 cm visokem blagu se potrebuje 3.90 m.

K 1929. Poletna obleka iz belega etamina z vložki (čipke Filét). Krilo je našito na moderček, se druži ob strani v gube in je 1.94 m široko.

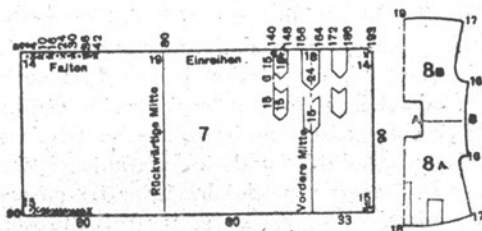
Spodaj so označeni obrisi kroja; spretna roka si

lahko na podlagi istih sama izreže kraj v naravni veliki, najprej iz papirja, potem iz blaga. Vložke se položijo na blago, navdari pravilno, obreže spodnje blago

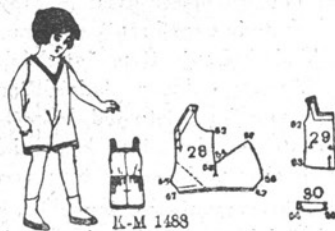

št. 1929

in obšiva s angleškim vbodom na isto. Predno zašijes skupaj robove kroja, pomiri si in pripni s bucikami,

tako da si prihraniš nepotrebno podiranje v slučaju, da ne pade obleka dobro.

1488. Celotni kraj srajčke in hlačk za male deklice, ki je zelo pripraven za zračne in solnčne kopel.

RAZNI NASVETI.

O GOSPODINJSTVU.

Krona družine je gospodinja — je žena. Njej je podana lepa a težka naloga, ki jo izpolnjuje dan za dnem, ki ji ne dovoli počitka. Od nje je odvisno blagostanje hiše, zdravje družinskih članov, uspevanje otrok. Tudi takrat, ko ji ni treba opravljati telesno delo — ako je duševna delavka, ali ako odpravljajo služkinje njeno delo — tudi takrat mora voditi gospodinjstvo njen duh. Kdor prepušča drugim vodstvo, koplje samemu sebi grob. — Da zamore gospodinja zadostiti zahtevam, ki ji nalaga družinsko življenje, mora biti dobro podklovana ne le v gospodinjstvu, biti mora zvezda — voditeljica vsem, ki žive v njenem krogu. Pridnost, rednost, točnost, stanovitnost, usmiljenje, potrpežljivost, varčnost — kedo našteje vse lepe čednosti, ki bi morale dičiti vsako gospodinjico? Eno je gotovo: pot, ki jo hodi gospodinja, hodijo tudi člani družine. Ako je ona blaga, krotka in pridna, odseva vsa njena okolica v isti luči. V hiši, kjer se pa mnogo kriči, razbija, ropoče, jezi — vse odgovarja duhu voditeljice. Delavnost združena s pravo, iskreno rado stjo donaša ženi — gospodinjici potrebne moči — ki zahteva njen stan.

Večkrat čujemo pregovor: »Nobeden mojster ne pade z nebes!« Tudi dobre gospodinjice ne vzrastejo iz tal. Prvi poduk v gospodinjstvu zadobi deklet pri izkušeni in vestni materi. Poudarjam: pri izkušeni in vestni. Pri tej točki bi lahko privzdignila težko zaveso, ki zakriva delovanje tolikih in tolikih mater, a ker bi morala biti predolga, naj ostaja zavesa še na svojem mestu. — Drugi poduk so njene lastne izkušnje in dobre knjige. Ako si zna razdeliti delavni čas, ji ostaja vedno še kaka prosta urica za duševno razvedrilo. Dobra knjiga je najboljši prijatelj.

Proste urice pa ostajajo le takrat, ako se vporabi za razna dela jutranji čas. Zgodnja ura — najboljša ura. Če gospodinja dolgo leži, zaostaja vse delo, zlasti na deželi, ko čakajo delavci na povelja, krave in perutnina na hrano, razni stranski prostori na snaženje. Edino matere ki dojijo in hranijo otroka tudi po noči, so izvzete; one ne smejo biti sužnje tega pravila, imeti morajo svoj počitek radi lastnega zdravja — radi otroka. Nemodro bi pa bilo, ako misli doječa mati, da se lahko udaja lenobi. Zavedati se mora, da njeno mleko ni le telesna hrana otroku. Njeno duševno razpoloženje, njeno delovanje je v tesni zvezi z otrokovo dušo. — Pridna gospodinja ne bo nikdar spravljalasob popoldne. Že v zgodnjih urah je zračenje istih na mestu; ako moraš sama v prodajalne in na trg po razne potrebščine, vporabi oni čas, ko si najbolj prosta, a ne ure, ki so namenjene pospravljanju in kuhanju. Najbolj primerni za razna opravila izven doma so dnevi, ko rabiš za kuhanje manj časa. Napravi si program za vsak dan v tednu, prihraniš si mnogo neprijetnosti in težav. Tudi kuhanje ti ne bo delalo preglasvice, ako si sestaviš za vse dneve tedna jedilni red. Ne kuhaj dvakrat zaporedoma isto jed, ni prikladna ne okusu, ne želodecu. Če pa skuhaš vsak pondeljek isto ali pa dvakrat v tednu, se ne bo nihče tega zavedal.

Skrbi, da postaviš pravočasno lonec k ognju. V teku dveh ur skuhaš lahko najboljše kosilo. Praktična gospodinja, ki mora štediti na vseh koncih in krajih tako tudi s kurjavo, naredi tudi v eni uri mnogo, se-

veda pri dobrem štedilniku in ako si je prej pripravila vse potrebno. Le mesna juha, fižol in ječmen se mora kuhati delj časa. A skrbi, kljub vsemu, da je kosilo točno na mizi. Kakor je neprijetno tebi, da moraš čakati s krožniki na mizi, ker se zakasniš s pospravljanjem, ni tudi drugim čakanje prijetno. Preveč smo sužnji časa, zato moramo znati uporabiti čas.

Veliko vlogo v gospodinjstvu igra denar. Mož dela, da donaja denar v hišo, a žena ga mora razsipati, da nabavi vse ono, kar spada k življenjskim potrebam. Preobširen je krog, obsegujoč življenjske potrebe. A kolikokrat se mora stisniti prav tesno, da ne presegajo izdatki dohodkov. Čeravno je beseda denar prozaična, mrzla, se mora vendar gospodinja sprijazniti z mislijo, da je isti neobhodno potreben, in da ga mora pravilno uporabljati. Imeti mora jasen pojem o vrednosti posameznih predmetov, da ne kupi precene a zato ničvredne reči, a tudi da ne izda za slabo blago obilo denarja. Kupljen predmet mora znati ceniti; kdor mnogo pokvari, mnogo porabi. Nespametno je razsipati denar tja v en dan; tako vodstvo pripelje do pogube, do neprijetnosti. Toda tudi prevelika varčnost — bolj primerna bi bila beseda stiskanje in skopušstvo — ni na mestu. Marsikatera gospodinja se hvalisa, da je varčna in štedljiva — a ne misli da s pretirano varčnostjo škoduje svojemu zdravju; preobložena z delom pri pičli in malovredni hrani opeša telesno in duševno; kedo naj ji povrne zgubljene moči?

Skrbnost gospodinjice se ne kaže v tem, kako stiska in varčuje, kako dela čez svoje moči; tako gospodinjstvo bi imenovala kvečem nespametno. Skrbna gospodinja zna ceniti vsak predmet, zna vsako stvar pravilno vporabiti; ona ve, kaj sme in kaj ne sme. Čas si uredi tako, da zadosti družini, a da zadosti tudi sebi. Če živi sebi, živi tudi drugim, ker le iz nje izhaja moč, ako jo mož podpira materijelno in moralno.

ZDRAVJE.

Kretin ali tepec imenujemo človeka, čegar duševnost je ostala nerazvita. Neuporaben, za nobeno delo sposoben tava med ljudstvom, ki ga zasmehuje, se zabava na njegov račun, ga pomiluje. Kjer se spiye mnogo žganja, tam je mnogo pohablencev! Žalostno in kričeče znamenje so, najstrožja kazen za pregrehe zoper naravo. Že v prvih letih mladosti opazi mati, da je tak otrok neobčutljiv in manj dovzeten za zunanje pojave, in duševna zveza med otrokom in materjo ostaja brez posledic. Otrok se duševno ne razvija! Kmalu pokaže oblika glave, da ni normalen. O vzgoji pri takem otroku ni govora! Če je le mogoče, se odda take pohablence v zavode, kjer jih po možnosti izučijo v rokodelstvu. Tam so vsaj oddaljeni od zasmehovalcev, družina je razbremenjena, saj v taki družini, kjer je oče pijanec, ali mati pijanka, ne najde otrok milosti.

To so kretini, duševno skoro popolnoma nerazviti. A kedo prešteje vse one otroke, ki so zastrupljeni po alkoholu vsled greha starišev, o katerih pravimo, da niso talentirani, da so telesno šibki? Pijančevanje se je še vedno maščevalo.

Škrofuloznost. Bistvo te bolezni ni še popolnoma jasno. Vzroki so različni a pokaže se vedno v isti obliki: bolni sokovi, bolne žleze, plavkast obraz, vnetje sluznic, gnojenje nosu, ušes in oči, dispozičija za tuberkulozo itd. to so najvažnejši simptomi te bolezni. Najčešče napade

otroke, a je pri primernem in pravočasnem postopanju do dvajsetega leta popolnoma ozdravljiva. Neprimerna prehrana otrok, spolne bolezni in tuberkuloza starišev so glavni vzroki te otroške bolezni.

Zdravljenje. Predvsem pride v poštev prehrana; zdravo mleko, mnogo sadja in uživanje različnih jedilnih soli (o katerih bo še Slovenka govorila.) Nadalje: čist, svež zrak, večkratne gorke kopeli, po katerih sledi mrzel poliv, mrzli obkladki (v dosego redne prebave), to so pripomočki, ki često uničijo bolezen v kali. Pri bolečinah, ki se porajajo na posameznih delih telesa, je potrebna zdravniška pomoč. Bolnim otrokom preskrbi njihovemu organizmu primerno hrano in primeren prostor v naravi, kjer se lahko igrajo pozimi in poleti. Prvo in najboljšo zdravilo v nežni mladosti je otroku mleko zdrave matere.

ZA NAŠE KUCHARICE.

SADJE

Sadje nima posebne redilne vrednosti, ker vsebuje le 1/2—1% beljakovin, ima pa v sebi veliko množino ogljikovih hidratov in sladkorja, zato vpliva osvežujoče. Zavživanje zrelega sadja pospešuje tek; nezrelo sadje je prepolno kislin, meso preojstro, zato škodljivo zlasti otrokom.

Sadje zavzivamo, kakor ga utrgamo z drevesa, ali pa kuhano ali dušeno, ki je lažje prebavno. Hranimo ga tudi čez zimo, zato ga ukuhamo v mezge (marmelade) ali pa v sopari (kompot.) Iz sadja napravimo lahko tudi sir (kutinov, jabolčni) ali razna vina in likerje (ribizljevo vino, kutinovo liker, pomarančni liker) ali razne odcedke in sokove.

Zelo okusno in redilno — radi obilice sladkorja — je sadje kuhano v sopari. Prilega se k mesu, k močnatim jedem in je posebno svežilo bolnikom in ljudem, ki trpe na zaprtju.

Splošne opombe.

Sadje duši v lončeni posodi. Pokuhaj najprej 1/2 l vode v katero si denila 200 g sladkorja in citronove skorje. Vreti mora približno 10 minut. Potem položi v to tekočino lepo olupljeno in očiščeno sadje; jabolke, kutine ali hruške razreži na štiri dele ali pa izdolbi krljice in peške ter duši celo sadje, a pazi, da se ne razkuha.

Mezgo kuhaj v rumenem kotličku ali v lončeni posodi, v kateri se ni kuhalo nikdar nič mastnega.

Sadje za mezgo olupi, ali pa ga prekuhaj ter pytem pretlači skozi sito. Na kilogram sadja se računa navadno 1/2 kg sladkorja in malo limonovega soka in limonovih olupkov. Mezga se mora tako dolgo kuhati, da se zgosti in težko kapa raz žlice na kročnik in se ne razleze.

V sopari kuhano sadje potrebuje precej sladkorja. V vojnem času, ko je bilo pomanjkanje sladkorja, se je konserviralo sadje tudi brez sladkorja v zato pripravljeneh kozarcih z gumijevim pokrovcem (ki so najboljši za sterilizirano sadje) a tako ohranjeno sadje se rado pokvari, ko pride v stik z zrakom.

Za kompot izberi lepo, zrelo, a vendar še trdo in popolnoma nepoškodovano sadje. Zloži ga lepo v zato pripravljene kozarce (bolj primerni so majhni, iste velikosti) naliž ga s kuhanim in sčiščenim sladkorjem ter pokrij s mehurjem ali pergamentnim papirjem, ki ga prej namoči v topli vodi in dobro zaveži.

Čiščenje sladkorja za kompot.

Položi v posodo sladkor (na 500 gr sladkorja 1/4 do 1/2 l vode) in naliž vode; ko se sladkor raztopi, postavi posodo k ognju. Mešaj večkrat in poberi s penovko pene, ki se nabirajo na površju. Penovko vsakokrat dobro očisti.

Sladkor kuhamo in čistimo da je lahko vporaben na tri načine:

1. za dušenje sadja kuhaj približno 10 minut;
2. za kompot kuhaj tako dolgo, da pade kapljo le težko raz penovke;
3. za posladkorjeno sadje (celo sadje v sladkorju kuhano) kuhaj sladkor tako dolgo, da se vleče v nitkah.

Ko si prekuhan in očiščen sladkor vlila na sadje, pokrij, kakor že rečeno, dobro kozarec in zaveži tako, da ne more zrak do sadja. Ako nimaš za ukuhanje sadja pripravne posode, deni na dno velikega, širokega lonca na debelo slame ali platna, obloži tudi strani lonca s platnom ali slamo, in izloži vanj kozarce s kompotom; vlij nato toliko mlačne vode, da bo segala vsaj do polovice kozarcev, lonec pokrij in postavi ga k nepremočnemu ognju. Da ne bo vhlajala sopena, ovij rob pokrovice z robcem. Ko začne voda vreti, pusti naj vre neprenehoma 10 minut. Nato odstavi lonec, a pusti ga tako dolgo pokritega, da se v njem kozarci ohladi, nakar jih šele vzemi iz lonca ter spravi na hladen prostor.

Kompot pripraviš tudi lahko na sledeč način:

V približno 15—20 cm visokih kozarcih za kompot zloži sadje, deni vrh sadja 5 koščkov sladkorja, naliž mrzle vode in zapri kozarec in kuhaj v sopari kakor zgoraj označeno. Sadje ohrani svoj aroma, le pri uporabi moraš izprazniti kozarec, da se ne skvari ostalo sadje. (Zato je uporaba majhnih kozarcev primerna.)

Razni sadni sokovi se napravijo iz malin, jagod, ribizlja, grozdja, iz robidnjic in kislih črešenj (višenj.) Najbolj v navadi je ta način prepariranja: Vzemi 2—3 kg zelo zrelega sadja, postavi ga v čisto, lončeno posodo — dodaj na 1 kg sadja 5 g sladkorja, pokrij posodo in postavi jo za 4—6 dni na gorak prostor. Ko se je podel sok, pretlači goščavo skozi sito, ves sok pa še skozi gost zaključek, da bo prav čist, nakar ga vlij v lončeno posodo, dodaj sladkorja (na 1/2 l 375 g) in pusti vreti 10—15 minut. Ko se tekočina do dobra pohladi, napolni v steklenice in dobro zamaši. Najbolj primerne so steklenice od piva s patentnim zapiralom, ki se dajo dobro zapreti.

Jabolčni sok. Kuhaj jabolka v vodi, ki mora segati čez sadje, prav mehko, in pusti čez noč jabolka v posodi; naslednji dan pretlači jabolka skozi platnen prt, sok kuhaj približno 30 minut v odprti posodi s sladkorjem (na 2 kg soka 1/2 kg sladkorja, dodaj limonovega soka) in odstrani pene. Ko se sok pohladi, spravi ga v dobro zamašene steklenice. Sok se pije razredčen z vodo in je zelo osvežujoč. Rabiš ga tudi kot polivko na cesarsko praženje; na različne narastke se zlasti prilaga sok iz jagod in grozdja.

Jabolčni kompot. Olupi približno 500 g jabolka, izdolbi krljice in očisti peška in postavi jih v posodo in naliž mrzle vode in malo kisa, da ohranijo jabolka belino. Posebej kuhaj 1/4 l belega vina s 200 gr sladkorja ki mu dodaš limonovega soka in lim. olupkov položi vanj jabolka, ki ne smejo biti na tesnem. Ko se jabolka prozorna, poberi jih iz tekočine s srebrno žličko ali pletežko, položi jih v stekleno skledico, in ko so vsa gotova, naliž nanjo sok, v katerem so se kuhala.

ZAPISKI.

Prevelika vpljudnost. V neki družbi, kjer je bil tudi Voltaire (1694-1778), so se zgovarjali o vpljudnosti. Neka jako ohola vojvodinja je rekla, da je najbolj nevljuden človek tisti, ki koga v govoru prekine. Tako se je razgovorila, da ji je bilo kar vroče; tedaj pa prileti iz bližnjega kamina iskra na njeno obleko, ta se vname in le težko so ogenj pogasili. Ko se je strah malo polegel, so se vsi čudili, da nihče ni bil opazil grozeče nevarnosti.

»O, jaz sem dobro videl, kako se je obleka vnela,« pravi Voltaire, ki si je že davno hotel oholo damo privoščiti, »pa nisem smel biti tako nevljuden, da bi bil milostivo gospo prekinil v njenem govoru.«

Dober svet. Znani romanopisec Adolf BÉlot je bil povabljen k znancem na obed, kmalu potem ko se je bil dal ločiti od svoje žene. Komaj se je bil vsedel, ko se je domača hčerka oglasila in mu rekla: »Kje pa je Vaša gospa?«

Bélotu vprašanje ni bilo prijetno, izognil se je pravemu odgovoru in je rekel: »Ne vem.«

»Ne veste? Ja, zakaj pa ne veste?«

Starši so silili v otroka, naj da vendar mir s svojimi vprašanji, a otrok si ni dal nič dopovedati. Zato je rekel Bélot: »Midva ne stanujeva več skupaj, ker se ne razumeva.«

Mislil je, da je s tem stvar končana. A otrok je kljub grozečim pogledom staršev zaklical: »Ker se ne razumeva? Ja, zakaj pa ne napravita tako kakor moj oče in moja mama in se enkrat pošteno pretepeta?«

Ko sem bila še mlada. Jako mlad komponist je prišel nekoč k milanskemu založniku Riccordiju in mu je rekel: »Prinašam Vam svojo najnovejšo kompozicijo, pesem, upam, da jo boste založili.«

Riccordi je vzel rokopis, ga hitro pregledal, dal nazaj in rekel: »Žal mi je, Vaše kompozicije ne morem založiti.«

»Zakaj pa ne?«, je v zadregi jecljal mladi komponist.

»Viditi, dragi prijatelj, Vaše pesmi ne bo pela nobena ženska, kajti začne se z besedami: Ko sem bila še mlada.«

Mladi komponist ga je začudeno gledal, je vzel rokopis in je šel. Bil je Giacomo Puccini (rojen l. 1858), najuspešnejši operni komponist sedanosti.

Model. V »Domenica del Corriere« pripoveduje neki slikar tole dogodbico.

Šel je po Španskem trgu v Rimu. Tam se nastavlajo kmetje in kmetice iz rimske okolice, če bo kak slikar koga uporabil za model. Nekateri imajo lepo oblikovano glavo, drugi roko, ta ima lepo obleko itd. Slikar je zapazil ženo nekega pastirja, sicer zelo grdo, a z jako krasno oblikovanimi rokami; bile so pa umazane, da je kar padalo od njih. Slikar se pogodi z njo, da bo slikal njeno roko, obljubi ji primerno odškodnino, jo vzame seboj na dom, pelje v stransko sobo in ji reče, naj si umije roke. Že po preteku ene minute pride žena vsa v zadregi nazaj v delavnico in reče: »Prosim lepo, katero roko pa hočete naslikati?« Češ, tisto bom bolj umila.

Skrben raziskovalec. Navade naravoslocev včasih za okolico niso posebno prijetne. To je poskušala tudi žena slavnega potovalca in raziskovalca Agassiza.

Ko se je nekega dne napravljala, je silovito zavpila. »Kaj pa Ti je?«, vpraša mož ves prestrašen.

»Iz mojega čevlja je pravkar prilezla kača,« reče žena, tresoč se po vsem životu.

»Samo ena, ljuba moja?«, vpraša Agassiz vznemirljen, »saj sem včeraj zvečer vendar tri dejal notri! Zares nisem vedel za noben kraj, kjer bi bile uboge živalice bolj ohranjene kakor v Tvojem toplo podloženem čevljičku.«

Obenem je boječe iskal ostali dve kači in se je kar oddahnil, ko ju je našel v svojih lastnih čevljih.

Ovira ločitve zakona. Pred mirovnim sodnikom Berlier v Marseille, znanem po njegovem humorju, stoji zakonski par. Po desetih letih zakona se hočeta ločiti.

»Ali imata otroke?«

»Da«, reče mož.

»Koliko?«

»Dva dečka in eno deklico, in to je vzrok, zakaj prideva k Vam. Moja žena hoče dva otroka, jaz pa tudi dva.«

»Ali bosta zadovoljna z mojo razsodbo?«

»Bova!«, zakličeta oba.

»Dobro, čakajta, da pride na svet še četrti otrok, potem ima vsak dva, in jaz bom določil, kako se bodo otroci razdelili.«

Pa sta šla, in Berlier ni nič več slišal, kako je z njima. Po več letih jih pa vendar enkrat sreča in jih vpraša: »No, kako je pa sedaj?«

»Oh, z ločitvijo še zmeraj ni nič. Moja žena je dobila dvojčka, sedaj imava pet otrok in pravična razdelitev spet ni mogoča.«

»Torej čakajta, da jih bo šest«, se je smejal Berlier. Onadva pa nista bila nikoli več pri njem.

Premagan. Josip Jefferson, izboren ameriški igralec, je bil znan po svoji srčni dobroti, ki se je izražala tudi glede najmanjše živalice. Nobena stvar ga ni tako vžejala, kakor če je bil kdo v tem oziru malobrižen.

Nekoč je obedoval z znancem v odlični gostilni. Muha pade v juho prijatelja. Ta je poznal Jeffersonovo dobro srce, hotel mu je pokazati, da je tudi on plemenite narave, vzel je iz juhe in je pozvonil natakarju.

»Vzemite revno malo stvarico in jo prav previdno denite pred okno.«

Tedaj je položil Jefferson energično svojo roko na ramo tovariša in mu je dejal: »Ampak, ljubi prijatelj, kaj Vam pa pride na misel? Ali ne videte, da zunaj dežuje? Uboga muhica bi se ja po topli kopeli v Vaši juhi lahko nevarno prehladila!«

Pripravno darilo. Bogat Japonec je zahajal vsak dan v angleško gostilno na hrano, stregle so natakarike. Zelo se je začudil, ko mu je na sveti večer prinesla njegova že precej priletna in ne preveč okusna strežnica vejico omele, mu je držala nad glavo in ga poljubila.

Rekli so mu, da je to stara angleška navada, da imajo omele za sveto rastlino in da se mora s kakim darilom zahvaliti za pozornost. Rekel je, da se bo, in je vprašal natakarike, kaj si želi. Koketno mu je odgovorila: »Oh, če bi mi hoteli dati kakšno malenkost za vrat.«

Japonec je prikimal in ji prinesel drugi dan lepo skrinjico. S tresočimi se rokami je odstranila natakarike papirnate ovoje, da bi si takoj ogledala dragoceni dar: najbrž kaka demantna broša ali pa celo kaka dragocena biserna verižica. Pritisne na gumb, pokrov odskoči in — v skrinjici ležita dva koščka mila. Češ, to je za tvoj vrat, ki je tako umazan.